

פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה

منتدى محاضري القانون من أجل الديمقراطية

The Israeli Law Professors' Forum for Democracy

עמדת פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה בעניין "פשרת"

לויין-סער

הצעת לויין-סער אינה ראויה ויש להתנגד לה בתוקף. קבלתה תהפוך את בית המשפט העליון למוסד שחבריו נבחרים שלא לפיו כישוריהם המקצועיים אלא לפי עמדותיהם הפוליטיות, מהלך שיפגע באופן בלתי הפיך במוסד הביקורת השיפוטית ובעקרון הפרדת הרשויות.

הבעיה היסודית בהצעה היא שמכוחה מינוי השופטים יעשה על-ידי פוליטיקאים בלבד. בוועדה אמנם אמורים להמשיך לכהן שלושה שופטים, אך הרוב הדרוש לבחירת שופט לבית המשפט העליון יהיה חמישה חברים בלבד מתוך תשעת חברי הוועדה. בנוסף לכך, תבוטל חברותם בוועדה של שני נציגי לשכת עורכי-הדין ובמקומם ימונו נציגים של הקואליציה והאופוזיציה. משמעות הדבר שלשם בחירת שופט בית המשפט העליון תידרש רק הסכמתם של ארבעת נציגי הקואליציה וחבר נוסף אחד בלבד מבין שני נציגי האופוזיציה בוועדה, תוך הפיכת השופטים בוועדה למשקיפים מן הצד. ההצעה אף ממשיכה וקובעת כי אם לא מושגת תמיכה של חמישה חברים במועמד כלשהו, ייבחרו שני מועמדים, אחד מטעם הקואליציה ואחד מטעם האופוזיציה, ללא צורך בהסכמת הצד השני.

המהלך הזה עלול להביא לכך שלבית המשפט העליון ימונו שליחים של הפוליטיקאים, שעמדותיהם קיצוניות ואשר אינם מחויבים לפסוק לפי הדין אלא לפי האינטרסים של שולחיהם. מהלך זה יהפוך את בית המשפט העליון לגוף שאינו שונה במהותו מן הכנסת. אחריתו, **חיסול המעמד של בית המשפט כגורם מקצועי בלתי תלוי, שמוודא שהממשלה והכנסת פועלות כדין, כמתחייב מעקרון הפרדת הרשויות.**

אם לא די בכך, ההצעה נועדה להגביל באופן ניכר את הביקורת השיפוטית. לא ניתן יהיה להחיל ביקורת שיפוטית על חוקי יסוד, תוך הסתמכות מוחלטת על כך שהם יחוקק בהליך "שונה מחקיקת חוק רגיל", בלי שהובהר מהו ההליך המיוחד הזה. אין לכך הצדקה. כמו כן, לא ניתן יהיה להכריז על בטלות חוק שסותר הוראה בחוק יסוד – לרבות חוק שפוגע שלא כדין בזכויות האדם – אלא בהסכמת לפחות שמונה שופטים, אפילו כולל ההרכב תשעה שופטים בלבד. לאור כך שבהתאם להצעה, לפחות מחצית מחמישה-עשר שופטי

בית המשפט העליון יהיו מי שנבחרו על-ידי הממשלה, למעשה, משמעות הדבר שלא ניתן יהיה עוד להחיל ביקורת שיפוטית על חוקים.

לסיכום, ההצעה סותרת את הזהות החוקתית של ישראל ובג"ץ הבהיר את המשמעויות הנובעות מכך "בבג"ץ הסבירות." ההצעה מפקידה בידי פוליטיקאים בלבד את מינוי השופטים לבית המשפט העליון, ובה בעת פוגעת ביכולתו של בית המשפט להגן על שלטון החוק ועל זכויות יסוד. הסכמה בין ליון לסער אינה פשרה, היא התחזות לפשרה.

לא זו הדרך. אין לקדם שינוי כה משמעותי כאשר איומו של שר המשפטים לסכל את פעילות הוועדה לבחירת שופטים מרחף מעליו. הדרך לבחינת שינויים במערכת המשפט היא מהלך שיש בו שיתוף הקואליציה והאופוזיציה וגורמי מקצוע. יש להקים ועדה ציבורית שתדון במכלול ההיבטים הרלוונטיים, לרבות עיגון הזכות לשוויון בחוק-יסוד, ותציע הסדר פשרה אמיתי. לחקיקה כזו יהיה מקום רק לאחר הבחירות לכנסת. אין שום דחיפות בקידום שינויים במערכת המשפט. הרכבו הנוכחי של בית המשפט העליון מאוזן לעילא. בית המשפט זהיר מאד בביקורת השיפוטית. בעת הזו, על הממשלה והכנסת לעסוק באסון השבעה באוקטובר ולהתמקד בשחרור החטופים ובהקמת ועדת חקירה ממלכתית למחדל ולאופן ניהול המלחמה.